

дзевяцігадовага перапынку адкрыўся краязнаўчы музей. Наведвальнікам музея прапанавана выстаўка "Традыцыі і сучаснасць".

65. 30 снежня. Сянно. Адбылася прэзентацыя лялечнага тэатра, створанага ў раённай дзіцячай бібліятэцы. Юным глядачам быў прапанаваны спектакль "Казка ў зімовым свеце".

Далатак

АБ АСНОВНЫХ МАТЭРЫЯЛАХ ІНФАРМАЦЫЯНА-МЕТАДЫЧНАГА КАБІНЕТА БелІПК

У інфармацыйна-метадычным кабінет БелІПК прынята на захаванне каля 900 адзінак матэрыялаў і фіксаваных узораў традыцыйнай і аматарскай культуры (аудыё-, відэа-, фота- і рукапісныя матэрыялы, вырабы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, а таксама афішы, буклеты, праграмы і г.д. найбольш значных мерапрыемстваў, праведзеных інстытутам), з якіх утвораны наступныя фонды: аудыё- (ці фона-), відэа-, фота- і навукова-метадычных матэрыялаў, а таксама фонд рэчавых экспанатаў. Фонд аудыёматэрыялаў складаюць грампласцінкі, аудыёкасеты, фанаграмы. Калекцыя грампласцінак самая значная па колькасці (больш трохсот). Сярод іх запісы эстрадных выканаўцаў 60-80-х гг., класічныя творы, літаратурна-драматычныя і літаратурна-музычныя запісы, інсценіроўкі. Паводзі разнастайна на грампласцінках прадстаўлены песенны і музычны фальклор розных рэгіёнаў Расіі, Прыбалтыкі, Украіны. Аўтэнтычны музычны фальклор Цэнтральнай Беларусі і Панямоння запісаны на выданых у 1994 г. да Першага Міжнароднага фестывалю фальклору аудыёкасетах "Народныя песні Цэнтральнай Беларусі", "Народныя песні Беларускага Панямоння", "Народныя песні Беларускага Панямоння і Цэнтральнай Беларусі" (укладанне

Т.Варфаламеевай), дзе прадстаўлены каляндарныя, вясельныя, лірычныя пазаабрадавыя песні.

У калекцыі фанаграм большую частку складаюць архіўныя запісы 60-80-х гадоў. Гэта, у асноўным, копіі з матэрыялаў Беларускага радыё таго часу. Пэўную цікавасць у спецыялістаў могуць выклікаць запісы заключных канцэртаў агляду настаячай самадзейнасці ўсіх абласцей рэспублікі, якія праходзілі у канцы 1968 г. і былі прысвечаны 50-годдзю БССР: запісы радыёперадач "Горизонты культурпросветработы" за 1975 год і "Клубныя вечарынкi" за 1967 год. Камп'ютэрнымі і сёння з'яўляюцца запісы народных свят і абрадаў, выступленняў розных фальклорных калектываў, да прыкладу, Баратынскага народнага хору Бабруйскага раёна Магілёўскай вобласці (май 1971 г.), ансамбля "Рэчанька" Бярэзінскага р-на Мінскай вобласці, свята "Ушасце" ў выкананні фальклорна-этнографічнага ансамбля "Крыніш" Барфаламееўскага СДК Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці (70-я гады), вясельнага абраду ў в.Новы Двор Гродзенскай вобласці, свята народнай творчасці у г.Нароўля Гомельскай вобласці (27. 07.1971 г.) і інш. Прафесійнае музычнае і харавое мастацтва адлюстравана ў фоназапісах выступленняў эстрадна-сімфанічнага аркестра Дзяржтэлерадыё БССР пад кіраўніцтвам Б.І.Райскага (1969 г., творы для эстраднага аркестра), Дзяржаўнага народнага хору БССР пад кіраўніцтвам Г.І.Шітовіча (1969 г., рэпертуарны матэрыял вакальна-харавога жанру). Народная інструментальная музыка прадстаўлена запісамі "Беларуская полька".

Патрэбна заўважыць, што карыстанне гэтай калекцыяй мае пэўныя складанасці, паколькі многія запісы, зробленыя 15-20 гадоў назад, маюць дрэнную якасць гучання і недакладныя атонаціі.

Калекцыя відэафільмаў адлюстроўвае асноўныя напрамкі работ інстытута. Больш за тры гады ў БелІПК адзіночна работа па даследаванні ўсіх

этнокультурных рэгіёнаў Беларусі з мэтай выяўлення рэгіянальнай спецыфікі традыцыйнага мастацтва, што неабходна для распрацоўкі дзяржаўнай праграмы па зберажэнню і адраджэнню нацыянальнай мастацкай культуры. Канкрэтныя вынікі даследаванняў выкарыстоўваюцца і ў адпаведных рэкамендацыях для работнікаў культуры на месцах. У 1992--1993 гг. быў праведзены шэраг навуковых экспедыцый: практычна ва ўсе раёны Палесся, у час якіх вывучаліся асаблівасці, традыцыі, сучасны стан розных відаў народнай мастацкай культуры. У серыі відэазапісаў зафіксаваны народныя святы і абрады, выступленні фальклорных калектываў гэтага рэгіёна. Створаны шэраг відэафільмаў, прысвечаных мастацкай культуры раёнаў Чарнобыльскай зоны: "Столінскія карагоды, гульні, скокі" (1990 г., аўтар сцэнарыя -- Козенка М.А., паказаны адноўлення творы традыцыйнай танцавальнай культуры Столінскага раёна Брэсцкай вобл. у выкананні масовых фальклорных гуртоў), "Чачэрскі куфэрак" (харэаграфічны фальклор Чачэрскага раёна Гомельскай вобл.).

Адным з вынікаў шматбаковага даследавання рэгіянальнай культуры Магілёўшчыны стала стварэнне дакументальнага фільма "У святых вечары на каляды" ("Беларусьфільм", 1995 г., аўтар сцэнарыя -- М.Козенка; стужка адлюстроўвае традыцыйны калядных святкаванняў в.Гелавенчыны Чавускага раёна Магілёўскай вобл.).

Праблеме адраджэння народных промыслаў і рамёстваў прысвечаны відэазапісы аб рабоце народных майстроў і фільмы "Уваскрэшанне традыцый" (распавядае пра ўзнаўленне традыцыйнага разналіўваць велікодныя яйкі -- "пісанкі"), "Саламяны скарб" ("Белвідэацэнтр", 1993 г., аўтар сцэнарыя -- В. Лабачэўская, фільм пра вельмі характэрны для Беларусі від народнага мастацтва -- саломяпляценне).

Шэраг відэазапісаў раскрывае традыцыйны

правядзення ў рэспубліцы фестываляў па розных напрамках мастацкай культуры: беларускага народнага танца "Палескі карагод" (г.Пінск, 1991 г.), "Пярэзвы" (г.Бабруйск Магілёўскай вобл., 1992 г.); народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік" (г.Паставы Віцебскай вобл., 1992 г.) і такога маштабнага мерапрыемства, праведзенага інстытутам, як Першы Міжнародны фестываль фальклору (Пінск-Мінск, 1994 г.).

Шэраг відэафільмаў прысвечаны медалам творчай дзейнасці вядучых спецыялістаў, выкладчыкаў-наватараў рэспублікі і замежжа: "Комплексны метод обучения игре на баяне проф. М.Г.Солопова", "Волшебные звуки гобоя. Обучение игре на гобое по методу проф. Б.В.Ничкова", відэазапісы адкрытых урокаў і лекцый С.Ф.Ізмайлавай (г.Санкт-Пецярбург), Г.В.Вінаградова (г.Масква), заняткаў у т.з. "майстар-класах" БелІПК праф. Я.Гладкова, Г.Кагановіча, відэазапіс тэлеперадачы "Музыка без межаў", прысвечанай класу праф. У.Скараходова.

Знаходзячы адлюстраванне ў відэазапісах усе найбольш значныя мерапрыемствы, якія праводзяцца ў інстытуце: навукова-практычныя канферэнцыі "Культура і рынак" (1993 г.), "Народныя паясы -- мастацтва і рамёства" (1993 г.); семінар для выкладчыкаў дзіцячых музычных школ (1992 г.); канцэрт ансамбля салістаў-выкананцаў на драўляных духавых інструментах (кір. -- праф. Б.Нічкоў, 1994 г.) і г.д.

Асобны фонд фарміруеца з рукапісных і друкаваных матэрыялаў, якія адлюстроўваюць вынікі правядзення інстытутам мерапрыемстваў (экспедыцый, навуковых канферэнцый, фестываляў і г.д.): інфармацыйна-аналітычныя матэрыялы, брашуры, а таксама праграмы, афішы, буклеты і інш. Па выніках трохгадовага даследавання традыцыйнай мастацкай культуры Магілёўшчыны ў чэрвені 1996 г. былі праведзены фестываль аўтэнтчнага фальклору Беларускага Падняпроўя і навукова-практычная

конференцыя. Аб гэтых мерапрыемствах можна атрымаць звесткі з наступных матэрыялаў: брашур "Дзеднік фестывалю аўтэнтычнага фальклору Беларускага Падняпроўя" (Магілёўская вобл., 1996 г.) і "Традыцыйны фальклор Беларускага Падняпроўя" (Магілёўская вобл., 1996 г.), а таксама плаката, праграмы фестывалю, праграмы навукова-практычнай канферэнцыі. Вельмі цікавы і каштоўны комплекс складаюць матэрыялы Першага Міжнароднага фестывалю фальклору (Пінск--Мінск, 1994 г.): эмблема, арыгінал плаката (мастак У.У.Васюк), буклет, праграма, афіша.

Значную частку фонду рэчавых экспанатаў складаюць калекцыі вырабаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва: керамікі, саломалляцтва, лазалляцтва, ткацтва, разьбы па дрэву, жывалісу. Найбольш цікавыя рэчы кожнай калекцыі прадстаўлены ў экспазіцыйнай выставе, якая разгорнута ў кабінете.

Значную частку калекцыі керамікі складаюць рэчы, зробленыя майстрам Шопікам Э.З. (1922 г.н.) з г.л. Поразава Свіслацкага р-на Гродзенскай вобл. -- знакамітая поразаўская кераміка. У канцы 19 -- пач. 20 ст. Поразава лічылася адным з буйнейшых ганчарных цэнтраў Гродзеншчыны (працавала каля 200 майстроў). Тут вырабляюць чорнагліняваны і чорназдымлены посуд гаспадарчага прызначэння. Вырабы майстра Шопіка Э.З. з'яўляюцца прыкладам чорназдымленай керамікі -- вельмі старажытнага віду ганчарства (на Беларусі вядомы з ранняга жалезнага веку, але сучасныя традыцыі ўзыходзяць толькі да старажытнарускага часу). У другой палове 19 -- пач. 20 ст. вытворчасць такой крамкі была пашырана амаль па ўсёй Беларусі. Чырвонагліняная гарадоцкая паліваная і непаліваная кераміка (г.Гарадок Віцебскай вобл.) прадстаўлена ў экспазіцыйнай работай майстроў В.І.Семянкова і У.І.Татарыса.

Дзевяці шырока прадстаўлены такі від

дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, як саломалляцтва. Сучасныя майстры ў сваіх работах спалучаюць традыцыйныя нацыянальныя прыёмы гэтага вельмі характэрнага для беларусаў промысла з асабістымі сродкамі і тэхнікамі пляцення. Мастацкія вырабы з саломы вядомы сёння пад назвай беларуская саломка і вельмі папулярны ў рэспубліцы і за мяжой.

Развіццё гэтага мастацкага промысла звязана з імем В.І.Гаўрылюк з Брэстчыны, майстрыцы з самабытнымі дарамі і выдатнай тэхнікай, якая не толькі стварыла багатую калекцыю ўнікальных работ, але садзейнічала арганізацыі на Брэсцкай фабрыцы сувеніраў участка саломалляцтва ў 1967 г.

Амаль адначасова з творчасцю В.І.Гаўрылюк пачалася работа з саломай яе дачкі Т.Л.Агафоненка. У экспазіцыйнай выставе прадстаўлена яе работа "Конь". Асноўныя прычыны стварэння саламянай скульптуры Т.Л.Агафоненка пераняла яе навучэнка народны майстар Л.Р.Главацкая, работы якой таксама маюцца ў калекцыі кабінета. У калекцыі прадстаўлены "навукі" майстра Грузнева, а таксама навучэнцаў курсаў па саломалляцтву, якія раней праводзіліся ў Цэнтры фальклору БелПН. Цікавыя разнастайныя рэчы з саломкі ствараюць майстры з Баранавіч муж і жонка Е.П. і Г.В.Саламянкі. Яны вырабляюць розныя побытовыя рэчы, але пры гэтым ператвараюць іх у па-сапраўднаму мастацкія творы за кошт дасканалых выканання, а таксама асабістых вынаходніцтваў.

Прадстаўлена ў калекцыі і пляценне з лазы, якое раней было вельмі распаўсюджана на Беларусі. Зараз існуе як від дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва і вытворчасць гаспадарчых рэчаў (кашы, карзіны, мэбля і інш.). У нашай калекцыі зроблены з лазы хлебніцы, паднос, карзінка-фруктоўніца, кошкі. Усё гэта побытовыя рэчы, але выкананыя з мастацкім густам і дасканаласцю.

Самы распаўсюджаны від народнага мастацтва --

ткацтва -- прадстаўлена паясамі, ручнікамі, поцілкамі. У нашай калекцыі два ручніка, вельмі характэрныя для Веткаўскага раёна Гомельскай вобл. Яны выкананы з баваўняных нітак белага і чырвонага колеру. Для ўсіх рэгіёнаў Беларусі характэрны ручнікі, выкананыя з белых і шэрых нітак у тэхніцы шпатнітовага ткацтва з клетачнай кампазіцыяй узору. Такого тыпу ручнікі ў нашай калекцыі прадстаўлены работамі майстрых Г.І.Палішчук з Мінскай вобл. і А.В.Шыкалай.

Даволі шырока і разнастайна прадстаўлены ў нашай калекцыі такі жанр, як разьба па дрэву.

Маюцца драўляныя музычныя інструменты (бразготка, калотка і інш.) народнага майстра Г.І.Козака. Большасць разьбяроў працуюць у жанры дробнай пластыкі. Цікавы талент мастака-аніmalіста меў М.І.Юкно (1928--1991) з в.Пестуны Міерскага раёна Віцебскай вобласці. З дрэва і розных падручных матэрыялаў ён ствараў выявы розных птушак і звяроў, расфарбоўваючы іх. Частку яго работ можна ўбачыць у экспазіцыі нашай выставы. Вырабам драўлянай скульптуры больш 10 гадоў займаецца народны майстар з в.Вешанкі Лідскага раёна Гродзенскай вобласці М.А.Рышкевіч. У калекцыі таксама ёсць 9 сжэтных кампазіцый М.В.Тарасюка з в.Стойлы Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці: "Хата", "Вечарына пры лампе", "Ткачыха" і інш., выкананыя з элементамі пляцення з лавы, саломы, разьбы і роспісу па дрэву.

Драўляную скульптуру пераважна анімалістычнага характару ствараў удзельнік амаль усіх рэспубліканскіх выстаў народнага і самадзейнага мастацтва 70-80 гадоў В.В.Альшэўскі (1904--1994 гг.). У нашай калекцыі яго работ: кампазіцыя "Садоўнік", прадметы хатняга ўжытку -- кубак і качалкі, аздобленыя анімалістычнымі фігуркамі.

Спрабуе надаць новае жыццё старажытнаму драўлянаму начынню А.Рабцаў. Яго міскі, падносы, сальнішчы, ступка, вялікая колькасць лыжак з

рознымі ажурнымі ручкамі маюць не толькі утылітарнае прызначэнне, але нясуць і мастацка-дэкаратыўную функцыю.

Жывапіс у нашай калекцыі прадстаўлены работамі мастака з г.Лелеля Віцебскай вобласці В.С.Жарнасэка.

Мяркуюцца, што калекцыі могуць пашырацца і ўзбагачацца за кошт перыядычных закупаў вырабаў вядучых народных майстроў рэспублікі.

Інфармацыйна-металічны кабінет інстытута знаходзіцца яшчэ ў стадыі станаўлення: вядзецца яго абсталяванне, аснашчэнне тэхнічнымі сродкамі, прыём і апрацоўка матэрыялаў, але адначасова ўжо наладжана карыстанне набыткамі фондавых калекцый для супрацоўнікаў, слухачоў факультэта павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў галіны культуры і наведвальнікаў інстытута. У далейшым плануецца пасля апрацоўкі матэрыялаў стварыць камп'ютэрны банк інфармацыі аб сабраных узорах культуры і мастацтва.

А.Вохмінцава, навуковы
супрацоўнік БелІПК